

RADIONICA

KATALOGIZACIJA DIGITALIZIRANE GRAĐE

Priredila:
Sofija Klarin

Izveštaj

U Radionici je prikazana primjena standarda, formata i smjernica za opis digitalizirane građe u okviru nekoliko projekata digitalizacije. Razmatrala se struktura opisa i novi elementi opisa koji su svojstveni digitalnim reprodukcijama, te ispitano njihovo mjesto u kontekstu studije *Uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa* (Functional requirements for bibliographic records – FRBR).

Polazna pitanja Radionice bila su vezana uz odabir standarda za bibliografski opis digitalnih reprodukcija, različite pristupe u strukturiranju zapisa (izrada jednog ili dva zapisa) te nove elemente opisa koji se odnose na tehnički i administrativni opis građe.

Laila Miletić-Vejzović prikazala je projekt digitalizacije zemljopisnih karata Države Washington, SAD (*Early Washington maps: a digital collection*). U tom je projektu za opis digitalnih reprodukcija zemljopisnih karata primijenjena shema Dublin Core pri čemu je uočeno da se prikazani zapisi temelje na opisu izvornika, dok se podaci o reprodukciji navode u manjoj mjeri.¹

Dublin Core upotrijebljen je i za opis građe u dva projekta digitalizacije građe Narodne in univerzitetne knjižnice u Ljubljani. Renata Šolar prikazala je projekte *Zbirka portreta poznatih Slovenaca* i *Zemljovid slovenskog prostora: 1548.-1853.* i pojasnila strukturu zapisa u formatu Dublin Core (Prilog).

Mira Miletić Drder istražila je kako se katalogiziraju digitalizirane zemljopisne karte u projektima nekoliko nacionalnih knjižnica. Analizirajući kataloge knjižnica i mrežne stranice projekata Nacionalne knjižnice Marciane (GeoWeb),² Nacionalne knjižnice Škotske,³ Nacionalne knjižnice Finske⁴ i Nacionalne knjižnice Danske,⁵ ustanovila je da se za digitalne reprodukcije u tim knjižnicama ne izrađuju novi kataložni opisi, već se podaci o postojanju digitalne reprodukcije navode u zapisima izvornika. Zapisi sadrže i adresu smještaja digitalnih reprodukcija u polju 856 Elektronička lokacija i pristup formata UNIMARC. Uočeno je i da zemljopisne karte koje su digitalizirane u sklopu zasebnih projekata najčešće nisu opisane u knjižničnom katalogu, već u posebnim bazama podataka.

¹ Opširnije u članku: Miletić-Vejzović, Laila. Stare washingtonske zemljopisne karte : digitalna zbirka, objavljenom u ovom zborniku.

² GeoWeb. <http://marciana.venezia.sbn.it/catalinea.htm>

³ Charting the nation. <http://www.nls.uk/digitallibrary/map/index.html>

⁴ HELMI (Helsinki Electronic Library. Multimedia Information). [http://www-db.helsinki.fi/helmi/en](http://www-db.helsinki.fi/helmi/en/http://www-db.helsinki.fi/helmi/en)

⁵ REX. <http://www.kb.dk/yd/index-en.htm>

Tinka Katić govorila je o digitalnim reprodukcijama u kontekstu studije *Uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa* ukazavši da digitalna (kao i mikrografska) reprodukcija predstavlja novo izdanje, tj. novi pojavni oblik djela koji zahtijeva izradu novoga bibliografskog zapisa.⁶

Sofija Klarin govorila je o katalogizaciji digitalizirane građe u formatu UNIMARC na primjeru *Pilot-projekta digitalizacije građe u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici*.⁷

Zaključci

Tijekom Radionice raspravljalo se o funkcionalnosti zapisa izrađenih u različitim formatima i prema različitim modelima. Raspravu je potaknula činjenica da se u nizu svjetskih projekata digitalizacije podaci o postojanju digitalne reprodukcije navode u zapisu izvornika. Većina je sudionika Radionice zastupala stav da se digitalne reprodukcije opisuju u zasebnome bibliografskom zapisu koji je potrebno, radi potpune informacije za korisnika, povezati sa zapisom izvornika. Potkrepljujući taj stav, iznosili su primjere drugih vrsta reprodukcija (faksimil, mikrofilm) koji se također opisuju u zasebnome bibliografskom zapisu. Ukazano je i da s obzirom na postojanje niza podataka o tehničkim svojstvima građe i podacima koji se odnose na prava korištenja građe, izrada zasebnog zapisa omogućuje preglednije navođenje takvih podataka. Kao i u radionici *Određivanje i izbor kriterija pri digitalizaciji knjižnične građe: problemi i mogućnosti*, zaključeno je da je potrebno izraditi popis projekata digitalizacije građe koji se provode u Hrvatskoj i omogućiti razmjenu znanja i iskustava. Rasprava se potom proširila i na područje dugoročne zaštite i potrebu uspostave digitalnih arhiva za sve vrste digitalne građe, pri čemu je iskazana želja da se na sljedećem seminaru raspravlja o arhiviranju mrežnih sadržaja hrvatskoga mrežnog prostora koji su prepoznati kao dio kulturne baštine.

⁶ Opširnije u: Katić, Tinka. Digitalizacija stare građe. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003), 33-47.

⁷ Opširnije u članku: Klarin, Sofija. Digitalne reprodukcije : model i elementi kataložnog opisa, objavljenom u ovom zborniku.

WORKSHOP

CATALOGUING OF DIGITIZED MATERIAL

Prepared by:
Sofija Klarin

Report

The purpose of the workshop was to show the application of standards, formats and guidelines for description of digitized material based on examples of several digitization projects. Description structure and new elements of description characteristic of digital reproductions have been analyzed, along with their ranking within the *Functional requirements for bibliographic records – FRBR* study.

The starting points of this workshop were closely related to the choice of standards for bibliographic description of digitized reproductions, various approaches to the structuring of records (creation of one or two records) and the new elements of description referring to the technical and administrative description of the material.

Laila Miletić Vejzović presented the project entitled *Early Washington Maps: a Digital Collection*. The use of Dublin Core for the purposes of digitized map descriptions on this project showed that the records are based on the descriptions of the original source, whereas data on reproductions has not been shown in great detail.¹

Dublin Core has also been implemented on two projects of digitization of Ljubljana Public and University Library. Renata Šolar thus presented the following projects: *Portrait Collection of Famous Slovenes* and *Maps of Slovenian Territory 1548-1853*, elaborating on the structure of records stored in Dublin Core format (Appendix).

Mira Miletić Ordrer investigated the process of cataloguing digital map collections within several projects of national libraries across Europe. By analyzing library catalogues and web pages of Marciana National Library (GeoWeb),² National Library of Scotland,³ National Library of Finland⁴ and National Library of Denmark,⁵ she discovered that the digitized reproductions in their collections are not marked by new catalogue records but the data on digital reproductions are instead added to the original source records. These records also contain the address of the digitized material located within field 856 of the MARC 21 format. It has

¹ See: Miletić-Vejzović, Laila. *Early Washington Maps : a digital collection*, published in this proceedings.

² GeoWeb. <http://marciana.venezia.sbn.it/catalinea.htm>

³ Charting the Nation. <http://www.nls.uk/digitallibrary/map/index.html>

⁴ HELMI (Helsinki Electronic Library. Multimedia Information).

<http://www-db.helsinki.fi/helmi/en/http://www-db.helsinki.fi/helmi/en>

⁵ REX. <http://www.kb.dk/yd/index-en.htm>

been noticed that maps digitized within specialised projects are not included in library catalogues, but form specialised data bases instead.

Tinka Katić talked about digitized reproductions within the context of the study entitled *Functional requirements for bibliographic records* pointing to the fact that digitized, as well as micrographic reproduction presents a new form or shape of the material which then in turn requires the creation of a new bibliographic record.⁶

Sofija Klarin spoke on the issue of cataloguing digitized material in the UNIMARC format based on the example of the *Pilot Project of Digitization at the Zagreb National and University Library*.⁷

Conclusions

Functional and practical values of various models and formats of bibliographic records have been discussed during the course of this workshop. The discussion was initiated by the fact that the examples of a number of international projects of digitization have shown that data on digital reproductions is in fact included in the source records. The majority of workshop participants advocated the notion that digitized reproductions should be recorded in separate bibliographic records which should in turn be linked to the source records, for user purposes. Participants supported their claims by a number of examples of other types of reproductions (facsimile, microfilm) also described in separate bibliographic records. Participants also emphasized that the creation of such separate records would enable better structuring of technical information on the material and of the data regarding user rights. As in the case of *Determining and Choosing the Criteria for digitization of library Material: Problems and Possibilities* workshop, it was concluded that a list of digitization projects taking place in Croatia should be composed in order to enable the exchange of knowledge and experience. The discussion then widened to include the issues of long-term preservation and the need for the creation of digital archives that would include all types of digital material, whereby the participants suggested that the topic for one of the future workshops should be the archiving of web contents found in Croatian web environment which have been recognized as part of Croatia's cultural heritage.

⁶ See: Katić, Tinka. Digitization of antiquarian material. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 46, 3-4(2003), 33-47.

⁷ See: Klarin, Sofija. Digital reproductions : model and elements of bibliographic description, published in this proceedings.

PRILOG

PROJEKTI DIGITALIZACIJE KARTOGRAFSKE I GRAFIČKE ZBIRKE NARODNE IN UNIVERZITETNE KNJIŽNICE U LJUBLJANI

Renata Šolar

Kartografska in slikovna zbirka
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
renata.solar@nuk.uni-lj.si

Kartografska i grafička zbirka Narodne in univerzitetne knjižnice u Ljubljani od početka njezinog djelovanja 1948. godine sakuplja, čuva, obrađuje i daje na korištenje slovensku kartografsku i grafičku proizvodnju. Danas zbirka sadrži 88.000 inventariziranih jedinica (232.000 inventariziranih komada), od kojih trećinu čini kartografska građa (atlas, zemljopisne karte, planovi gradova), a dvije trećine grafička građa (plakati, razglednice, kalendari, grafički listovi itd.). Građa najvećim dijelom dolazi u zbirku putem obveznog primjerka, manjim dijelom zamjenom i darom, a stara, rijetka i dragocjena *slovenika* kupnjom.

U Zbirci se čuvaju primjerci koji su od posebne važnosti za kulturnu baštinu. To su stari atlas, iz razdoblja od 16. do 19. stoljeća. Autori karata ili izdavači poznati su kartografi A. Ortelius, G. Mercator, N. Sanson, J. Bleau, V. M. Coronelli. Zbirku obogaćuje i slovenski spomenik kulture – karta *Ducatus Carnioliae* ... J. D. Florjančiča iz 1744. godine, vrhunsko djelo kartografije i grafičke umjetnosti 18. stoljeća. Posebnu kartografsku vrijednost čine sva izdanja, uključujući i do sada unikatno pokusno izdanje iz 1852. godine *Zemljovid slovenskih dežel in pokrajin*, geografa, političara i industrijalca Petra Kozlera. Na zemljopisnoj je karti po prvi put prikazan ujedinjeni slovenski etnički prostor i po prvi put upotrijebljena sintagma *slovenskih dežel*.

Dragocjenost su grafičke zbirke topografije i prikazi slovenskih trgova i gradova iz 17. stoljeća. Topografije Kranjske i Koruške izradio je polihistor i topograf J. V. Valvazor u vlastitoj grafičkoj radionici u Bogenšperku. Autor je topografije Štajerske G. M. Vischer, autor topografija Gornje i Donje Austrije i kartograf habzburških država.

Posebno je bogata zbirka slovenskih plakata i razglednica slovenskih krajeva.

Zbirka portreta poznatih Slovenaca

Kartografska i grafička zbirka čuva i bogatu zbirku portretnih prikaza poznatih slovenskih literarnih, likovnih i glazbenih umjetnika, političara i ostalih javnih osoba u različitim tehnikama. Najviše je crno-bijelih fotografija, a ima i razglednica, crteža, drvoreza itd. U dimenzijama prevladavaju prikazi do veličine formata A3. Najstarije fotografije sežu u sredinu 19. stoljeća, kada započinje razvoj fotografije,

najmlađe u današnje vrijeme. Analiza korištenja fondova pokazala je da je upravo ta zbirka najzanimljivija za korisnike i da se ta građa najviše koristi. Međutim, nepostojanost i osjetljivost fotografskog medija na kojem je većina portreta ne dopušta čestu upotrebu, već zahtijeva posebnu zaštitu. Isto tako, način pretraživanja (preko kataloga na listićima i neposredno po građi) zastarjeo je i iziskuje puno vremena. To su bili glavni razlozi pri donošenju odluke o početku projekta digitalizacije izabrane građe Kartografske i grafičke zbirke.

Cilj je projekta bio rijedak i koristan fond predstaviti širokom krugu korisnika, te osuvremeniti (automatizirati) način pretraživanja i naručivanja reprodukcija. Rezultati projekta bili su sljedeći: digitalizirano je oko 11.000 portretnih fotografija i ostalih portretnih prikaza, formiran je digitalni arhiv skeniranih slikovnih datoteka u razlučljivosti 300 dpi-a u formatu TIFF, sekundarni arhiv namijenjen pretraživanju u razlučljivosti 150 dpi-a u formatu JPG i terciarni arhiv namijenjen informativnom pretraživanju u razlučljivosti 72 dpi-a u formatu JPG.

Digitalne reprodukcije katalogizirane su kao izvornici u lokalnoj bazi u formatu UNIMARC. Na internetu je dostupno 900 portretnih prikaza 90 poznatih Slovenaca jer te jedinice ne podliježu zakonu o autorskom pravu.

Ispisni format za korisnike uključuje elemente Dublin Corea. Pretraživanje portreta i naručivanje reprodukcija automatizirano je, čime se osjetno smanjilo izravno korištenje izvornika. Šest tisuća portretnih fotografija i ostalih portreta pohranjeno je u omotnice od beskiselninskog papira.

Primjer 1. *Ispisni format za korisnike*

Naslov:

[France Bevk : med otroci na Zakojci]

Avtor:

Jere, Leon

Letnica:

[1969]

Opombe:

Predmetne oznake:

Bevk, France (1890-1970)

Slovenski pisatelji

Fotografije

Format:

Primarni arhiv, ki je namenjen ohranitvi gradiva, je izdelan z ločljivostjo 300 dpi v formatu TIFF. Sekundarni arhiv, ki je namenjen za pregledovanje in tiskanje, je izdelan z ločljivostjo 150 dpi v formatu JPG. Terciarni arhiv, ki je namenjen hitrem pregledovanju, je narejen z ločljivostjo 72 dpi v formatu JPG.

Lokacijski podatki:

lG/iPo/f2/Bevk, F. – 897202810

Vir:

Zbirka portretov znanih Slovencev je dosegljiva na naslovu
www.nuk.uni-lj.si/PortretnaZbirka

Pravice:

Samo za lastno rabo in študijske namene. Reproduciranje prepovedano. Za reprodukcije se oglasite v Kartografski in slikovni zbirki, Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, tel.: (01) 200 11 57.

Zemljovidni slovenskog prostora: 1548.-1853.

Po završetku digitalizacije zbirke portreta, odlučili smo nastaviti projekt *Digitalizacija odabrane građe Kartografske i grafičke zbirke* pilot-projektom *Zemljovidi slovenskog prostora: 1548.-1853.*

Stari zemljovidni u knjižničnim, muzejskim i arhivskim zbirkama predstavljaju rijetku i dragocjenu građu važnu za kulturnu baštinu i nacionalnu svijest. U Kartografskoj i grafičkoj zbirki odabrali smo dvadeset karata koje su najznačajnije za prikaz razvoja kartografskog poimanja slovenskog prostora. Među njima, prevladavaju karte nekadašnje države Kranjske, središnjeg dijela današnje Slovenije.

Cilj je projekta bio popularizirati vrijednu i rijetku građu učinivši je dostupnom korisnicima interneta. Ujedno smo željeli smanjiti korištenje izvornika koji se zbog velikih dimenzija često mehanički oštete pri upotrebi.

Zbog osobitosti zemljopisnih karata i opasnosti da pri skeniranju karata velikih dimenzija ne nastanu deformacije, u projekt smo uključili Geodetski institut Slovenije. U Geodetskom institutu karte su skenirane u razlučljivosti od 300 dpi-a u formatu TIFF, s *flet-bad* skenerom formata A3. Potom su dijelovi karata spojeni te tonski i geometrijski usklađeni. Zbog velike količine podataka, odnosno poteškoća pri prijenosu i sporog otvaranja datoteka, skenirane karte komprimirane su u formatu MrSid, koji omogućuje fleksibilno korištenje na internetu. Za detaljan pregled karte u formatu MrSid potrebna je instalacija programa Lizardtech ExpressView.

Karte su katalogizirane kao izvornik u lokalnoj bazi u formatu UNIMARC bez upotrebe elemenata opisa koji su tipični za digitalne reprodukcije. Katalogizirane su i u sustavu kooperativne katalogizacije COBISS u slovenskom formatu COMARC. Polje 856 *Elektronička lokacija i pristup* omogućuje vezu između zapisa i digitalizirane karte. Vrijednost drugog indikatora polja 856 ukazuje da jedinica opisana u bibliografskom zapisu nije u elektroničkom obliku, ali da elektronička inačica postoji. U potpolju *Ša Naziv domaćina* navedena je adresa elektroničke inačice. Ispisni format sadrži elemente bibliografskog opisa i elemente Dublin Core, vezane uz tehnički i administrativni opis građe.

Primjer 2. *Ispisni format za korisnike*

Naslov:

Schlavoniae, Croatiae, Carniae, Istriae, Bosniae

Avtor:

Hirschvogel, Augustin (1490-1553)

Odgovornost:

Ortelius, Abraham (1527-1598)

Merilo:

[Ca 1:600.000]

Impresum:

[Antverpiae : A. Ortelius, 1584]

Fizični opis:

1 zvd : barve : 47 x 34 cm na listu 56 x 49 cm

Opombe:

Predmetne oznake:

Istra – 16.st.

Štajerska – 16.st.

Kranjska – 16.st.

Furlanija-Julijska krajina – 16.st.

Kvarner – 16.st.

Lokacijski podatki:

IG/iZ/u282.6/s238

Format:

Originalni zemljevidi so bili digitalizirani z ločljivostjo 300 dpi (8bit/kanal) na LINOTYPE-HELL Sapphire Ultra čitalniku v TIFF formatu. Za pregledovanje so bili prekonvertirani v format MrSID pri kompresiji 50:1, z uporabo programa LizardTech Geospatial Coder 1.4.

Vir:

Zbirka zemljevidov je dosegljiva na naslovu www.nuk.uni-lj.si/ZbirkaZemljevidov.

Pravice:

Samo za lastno rabo in študijske namene. Reproduciranje prepovedano. Za reprodukcije se oglasite v Kartografski in slikovni zbirki, Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, tel.: (01) 200 11 57.